

„Monitor Chiny w ONZ” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktywnością chińskiej dyplomacji na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych ze szczególnym uwzględnieniem polityki na forum Zgromadzenia Ogólnego, Rady Bezpieczeństwa, Rady Gospodarczo-Społecznej oraz w Radzie Praw Człowieka.

DR PRZEMYSŁAW CIBOREK

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHINY W ONZ

CZERWIEC 2023

WIZYTA ANTONEGO BLINKENA W CHINACH

Była to pierwsza oficjalna i formalna międzypaństwowa wizyta wysokiego szczebla pomiędzy przedstawicielami ChRL i USA od 2018 roku, kiedy ówczesny Sekretarz Stanu Mike Pompeo odwiedził Chiny. Nienajlepsze stosunki dyplomatyczne między stronami cechowały się narastającymi antagonizmami między Pekinem i Waszyngtonem, szczególnie na forum ONZ. Obie strony dążyły do deeskalacji wielopłaszczyznowych napięć.

I. AKTYWNOŚĆ CHRL W RADZIE BEZPIECZEŃSTWA ONZ

2 czerwca: briefing RB ONZ ws. kwestii jądrowej Półwyspu Koreańskiego.

Geng Shuang odnotował rosnące napięcie i narastającą konfrontację pomiędzy USA a KRLD. Jako przyczynę, strona chińska scharakteryzowała brak mechanizmu pokojowego przez dziesięciolecia, prowadząc do „uzasadnionych obaw KRLD dotyczących bezpieczeństwa narodowego”. Ponadto, ChRL obarczyła winą Stany Zjednoczone w kontekście kontynuacji działań wojskowych w regionie Indo-Pacyfiku, co miało skutkować eskalacją napięć.

2 czerwca: Geng Shuang ws. odnowienia mandatu UNITAMS. W obliczu trwającego konfliktu zbrojnego w Sudanie, RB ONZ przyjęła rezolucję w sprawie odnowienia mandatu UNITAMS. Jak zaznaczył dyplomata z Chin, pogarszająca się sytuacja humanitarna zmusza Unię Afrykańską, Międzynarodową Władzę ds. Rozwoju oraz Ligę Arabską do podjęcia kolejnych wysiłków w celu promowania rozmów pokojowych.

5 czerwca: wystąpienie Dai Binga dot. sprawy UNOCA/LRA. W trakcie przemowy dyplomaty z Chin poruszono kwestie utrzymania stabilności politycznej Burundi, Czadu, Demokratycznej Republiki Konga, Gabonu, Gwinei Równikowej, Kamerunu, Rwandy oraz Sudanu. Chiny wezwały społeczność międzynarodową do zapobieżenia i rozładowywania ryzyka konfliktowego a także wsparcia w zakresie ograniczania ubóstwa, zatrudnienia, handlu i infrastruktury.

7 czerwca: wypowiedź Zhang Juna w trakcie nadzwyczajnego posiedzenia RB ONZ w sprawie Ukrainy. Przedstawiciel ChRL odniósł się do międzynarodowego prawa humanitarnego w kontekście ochrony ludności i

krytycznych obiektów cywilnych. ChRL wyraziła „poważne zaniepokojenie” zniszczeniem tamy w Nowej Kachowce a w związku z tym konsekwencjami humanitarnymi, gospodarczymi i ekologicznymi. Zhang Jun wskazał również, iż zbiornik Kachowka stanowił główne źródło wody używanej do chłodzenia reaktora elektrowni jądrowej w Zaporozżu. W związku z tym, ambasador Chin wezwał do maksymalnej powściągliwości oraz unikania słów i czynów, które mogłyby prowadzić do eskalacji konfrontacji.

7 czerwca: briefing RB ONZ ws. UNITAD. Geng Shuang wyraził zadowolenie z postępów UNITAD w kwestii rozwiązania problemu terroryzmu w Iraku. Chiński dyplomata wskazał jednak, iż sytuacja pozostaje poważna a organizacje terrorystyczne jak Daesz, Al-Kaida i ETIM wciąż pozostają aktywne. Wezwano społeczność międzynarodową do wzięcia odpowiedzialności i współpracy z Irakiem w celu rozwiązania problemu terroru w państwie.

8 czerwca: Zhang Jun nt. współpracy ONZ z Ligą Państw Arabskich. Chiński dyplomata odnotował „pozytywne zmiany” na Bliskim Wschodzie, które były wynikiem aktywności dyplomatycznej ChRL. Przytoczony przykład przywrócenia stosunków dyplomatycznych między Arabią Saudyjską a Iranem z wiodącą rolą Chin, był łączony z nieustającymi wysiłkami Ligi Państw Arabskich w tym zakresie. Wezwano do dalszej pracy ONZ i LPA w oparciu o „ducha VIII rozdziału Karty Narodów Zjednoczonych”. Wyznaczony przez ChRL kolejny cel współpracy między organizacjami to wsparcie procesu zaniechania konfliktu między Izraelem a Palestyną.

14 czerwca: briefing RB ONZ nt. utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Zhang Jun stwierdził, iż „obecnie świat znajduje się na rozdrożu historii, gdzie deficyty pokoju, bezpieczeństwa oraz zarządzania a także nietolerancja i ekstremizm niszczą wzajemne zaufanie”. Delegat ChRL wskazał na cztery główne obszary, które - zgodnie z konsekwentnie prowadzoną polityką zagraniczną Chin - miałyby zredukować zawirowania na arenie międzynarodowej (zob. kom.).

16 czerwca: wypowiedź Zhang Juna na briefingu RB ONZ ws. MINUSMA. Chiński dyplomata stwierdził, iż proces polityczny i pokojowy w Mali znalazł się w krytycznym stadium a współpraca tamtejszego rządu z ONZ również weszła w decydującą fazę. ChRL wezwała tym samym społeczność międzynarodową do wsparcia organizacji referendum konstytucyjnego, wysiłków antyterrorystycznych oraz wsparcia w zakresie ochrony praw człowieka.

19 czerwca: briefing RB ONZ ws. UNSMIL. Ambasador Dai Bing odnotował liczne postępy w procesie politycznym, utrzymaniu bezpieczeństwa, stabilności oraz rozwoju w Libii. Pomimo pozytywnych kwestii rozwojowych, Chiny wezwały społeczność międzynarodową do udzielenia „konstruktywnego wsparcia” dla

utrzymania pokoju i stabilności w regionie. Podkreślono również wagę komitetu 6+6 (pracującego nad sprawami związanymi z transformacją polityczną) oraz komisji wojskowej 5+5 (pracującą nad kwestiami współpracy instytucji bezpieczeństwa oraz ustanowienia mechanizmu zawieszenia broni). Dai Bing zaznaczył również, iż Libia wznowiła produkcję i eksport ropy naftowej, która może zostać „ważnym katalizatorem” dla rozwoju, odbudowy stabilności politycznej, wzmacnianiu tożsamości narodowej i promowaniu jedności społecznej.

20 czerwca: Dai Bing ws. misji MINUSCA. Strona chińska z zadowoleniem odnotowała istotne postępy w procesie pokojowym w Republice Środkowoafrykańskiej. Rząd ChRL docenił aktywność tamtejszego rządu oraz dotrzymanie zobowiązań zawartych w porozumieniu pokojowym, przyspieszenie procesu rozbrojenia i reintegracji. Chiny wezwały do udzielenia wsparcia przez społeczność międzynarodową w kwestii organizacji referendum konstytucyjnego, które odbędzie się w lipcu 2023 roku.

20 czerwca: briefing RB ONZ ws. UNMISS. Dai Bing odnotował spadek stosowania przemocy między społecznościami Sudanu Południowego. Wskazał również, iż Sudan Południowy jako „najmłodsze państwo na świecie”, wymaga stałego wsparcia agend ONZ. Chiny wezwały do udzielenia pomocy humanitarne i rozwojowe, zwłaszcza przez państwa rozwinięte. Ponadto wezwano Międzynarodowy Fundusz Walutowy oraz inne instytucje finansowe do zwiększenia wsparcia finansowego dla Sudanu Południowego. Dai Bing podkreślił wkład żołnierzy z ChRL w kwestii odbudowy dwóch mostów oraz 40 km dróg w zachodnim Bahr el Ghazal.

21 czerwca: Dai Bing ws. sytuacji w Zatoce Gwinejskiej. Delegat z Chin podkreślił znaczenie Zatoki Gwinejskiej dla utrzymania bezpieczeństwa szlaków żeglugowych o znaczeniu globalnym a zapewnienie bezpieczeństwa morskiego powinno być wspólnym obowiązkiem całej społeczności międzynarodowej. Chiny w tym kontekście wezwały do pogłębienia współpracy regionalnej poprzez ECCAS i ECOWAS; ochrony żeglugi przed piratami zgodnie z rezolucją RB ONZ nr 2634 oraz współpracy w ramach UNOWAS, UNOCA, UNODC, IMO oraz Interpolu; oraz wsparcia rozwoju gospodarczego państw regionu Zatoki Gwinejskiej w celu eliminacji „podstawowych przyczyn piractwa” (tj. ekstremizmów spowodowanych ubóstwem).

21 czerwca: briefing RB ONZ nt. UNAMA. Zhang Jun podkreślił, iż Afganistan znajduje się obecnie w krytycznej fazie „przechodzenia od chaosu do porządku” i wymaga wkładu i uwagi ze strony ONZ. Strona chińska wezwała do potrzymania dialogu i zaangażowania, utrzymania bezpieczeństwa i stabilności, wsparcia rozwoju społeczno-gospodarczego oraz usunięcia jednostronnych sankcji gospodarczych.

22 czerwca: Zhang Jun nt. sytuacji w Somalii. Chiny odnotowały znaczący postęp Somalii w procesie politycznym, transformacji bezpieczeństwa i odbudowie narodowej. Chiny wezwały do kontynuacji wysiłków, minimalizacji ryzyka zagrożenia terrorystycznego ze strony Asz-Szabab oraz promowania rozwoju i osiągnięcia trwałego pokoju. Zhang Jun określił obecną sytuację humanitarną w Somalii jako „ponurą”, ponieważ połowa ludności tego państwa polnie potrzebuje pomocy humanitarnej a 6,6 mln ludzi boryka się z problemami związanymi z bezpieczeństwem żywnościowym. Zgodnie ze słowami Zhang Juna, Chiny jako „dobry przyjaciel i partner” Somalii nie ustaną w wysiłkach na rzecz odbudowy narodowej i będą zwiększać zdolności państwa w zakresie zwalczania terroryzmu i utrzymania stabilności.

23 czerwca: briefing RB ONZ nt. sytuacji w Ukrainie. Geng Shuang zaznaczył, iż społeczność międzynarodowa musi dołożyć wszelkich starań, aby obecna sytuacja „nie wymknęła się spod kontroli”. Ostatnie wydarzenia związane ze zniszczeniem tamy w Nowej Kachowce miały przypomnieć społeczności międzynarodowej, iż jeśli walki będą się przeciągać, będą one generować „więcej poważnych zagrożeń a każdy straszny scenariusz może się zmaterializować”. Chiny wezwały o ścisłą ochronę bezpieczeństwa jądrowego i „trzymania się z dala od czerwonej linii w kwestii wojny nuklearnej”. Ponadto wezwano również do przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego, połączenia wysiłków na rzecz ograniczenia negatywnych skutków kryzysu na stabilność globalnych łańcuchów przemysłowych i dostaw, zniesienia jednostronnych sankcji oraz promocję dialogu i negocjacji.

26 czerwca: wystąpienie Dai Binga nt. MONUSCO. Chiny z niepokojem odnotowały niedawne ataki na obozy przesiedleńców w Demokratycznej Republice Kongo (DRK) i ataki na ugandyjskie szkoły przy granicy z DRK. Chiny potępiają działalność grup zbrojnych na tym terytorium. ChRL wezwała do deeskalacji i wsparcia procesu przeprowadzenia wyborów parlamentarnych w DRK pod koniec 2023 roku poprzez wsparcie finansowe i logistyczne. Chiny „zachęciły” MONUSCO do wzmocnienia koordynacji i komunikacji z obecnym rządem DRK w celu utrzymania wzajemnego zaufania i zapewnienia sprawnej i skutecznej realizacji mandatu misji. W tym kontekście Chiny wystosowały prośbę o sprawozdanie Sekretarza Generalnego ONZ w tej sprawie i liczą na jego „pragmatyczne i rozsądne propozycje”.

27 czerwca: wystąpienie Zhang Juna ws. sytuacji na Bliskim Wschodzie. Dyplomata ChRL podkreślił, iż Chiny zawsze stały na straży uczciwości i sprawiedliwości w kwestii palestyńskiej i przez cały czas popierały „słuszną sprawę” narodu palestyńskiego, celem przywrócenia „uzasadnionych praw narodowych”. Zhang Jun odniósł się w tym miejscu do ustaleń w trakcie spotkania Xi Jinping - Mahmud Abbas z 14 czerwca br., m.in. zwiększenia

pomocy rozwojowej dla Palestyny przez społeczność międzynarodową. Strona chińska podniosła temat licznych przewin Izraela, m.in. prowokacji, przemocy wobec ludności cywilnej, dążenie do bezpieczeństwa kosztem bezpieczeństwa drugiej strony, budowy osiedli „na okupowanym terytorium”, które jest sprzeczne z rezolucją RB ONZ 2334. Strona chińska wezwała społeczność międzynarodową do dążenia do wdrożenia rozwiązania dwupaństwowego.

29 czerwca: briefing RB ONZ ws. Syrii. Geng Shuang zaproponował, aby RB ONZ uwzględniła aktualny rozwój sytuacji w Syrii i wdrożyła rezolucji RB ONZ nr 2672, celem zwiększenia pomocy humanitarnej. Przedstawiciel ChRL wezwał społeczność międzynarodową do poszanowania suwerenności Syrii i uznania odpowiedzialności rządu syryjskiego. Ponadto wezwano do zwiększenia pomocy humanitarnej o charakterze transgranicznym, gdyż obecne operacje zostały przerwane i nie zostały wznowione od czterech miesięcy. Wezwano RB ONZ, aby w tym zakresie poprawiła wydajność, zwiększyła skalę i stabilność działań pomocowych. Dodatkowo Geng Shuang skupił się nad mechanizmem działania ERW (Explosive Remnant of War). Wezwano ONZ do finansowania ERW, gdyż miny przeciwpiechotne nadal powodują ofiary cywilne i zagrażają bezpieczeństwu pracowników humanitarnych. Poruszenie kwestii humanitarnych sprzyjało również narracji chińskiego dyplomaty w kwestii zaniechania stosowania jednostronnych sankcji, które powodują pogorszenie się sytuacji gospodarczej i humanitarnej w Syrii.

30 czerwca: argumentacja Zhang Juna ws. głosowania nad wycofaniem misji MINUSMA. Zhang Jun zaznaczył, iż Chiny głosowały za projektem rezolucji zakończenia mandatu misji MINUSMA w Mali. RB ONZ jednogłośnie przyjęła tę rezolucję. Zhang Jun podkreślił, iż misje pokojowe ONZ stanowią ważny środek do wypełnienia obowiązków Organizacji w kwestii utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Chiński dyplomata podkreślił wsparcie Mali w ochronie jego suwerenności, integralności terytorialnej i bezpieczeństwa narodowego.

II. SPRAWY DOTYCZĄCE CHRL W KONTEKŚCIE ONZ

15 czerwca: spotkanie Li Qiang - Mahmoud Abbas. Podczas spotkania premier Chin zapewnił prezydenta Palestyny o intencji współpracy w ramach Globalnej Inicjatywy Rozwoju, Globalnej Inicjatywy Bezpieczeństwa i Globalnej Inicjatywy Cywilizacyjnej. Ponadto Chiny zobowiązały się do podjęcia nieustannych wysiłków na rzecz sprawiedliwego i trwałego rozwiązania kwestii palestyńskiej w oparciu o rozwiązanie dwupaństwowe. Abbas podczas wizyty w Chinach spotkał się również z przewodniczącym Xi Jinpingiem.

19 czerwca: wizyta Antonego Blinkena w Pekinie. Seria wizyt Antonego Blinkena z kierownictwem ChRL miała na celu poprawę stosunków dwustronnych, wliczając w to również ograniczenie antagonizmów na forum ONZ (zob. kom.).

23 czerwca: spotkanie Li Qianga - z prezydentem i premierem Francji. Premier Chin w trakcie spotkania z prezydentem Francji Emmanuelem Macronem w kontekście ONZ stwierdził, iż oba państwa są stałymi członkami RB ONZ i jako odpowiedzialne „główne państwa” ze wspólnym strategicznym spojrzeniem, są gotowe wzmacniać komunikację i koordynację w sprawach międzynarodowych, wspierać wzajemnie użyteczne inicjatywy i stawiać czoła globalnym wyzwaniom. Prezydent Francji wyraził nadzieję na pogłębienie współpracy w dziedzinie lotnictwa, energetyki jądrowej, rolnictwa i żywności. Co ciekawe, w trakcie spotkania z szefową francuskiego rządu Elizabeth Borne, premier Chin wyraził gotowość do partycypacji Paryża we wdrażaniu Globalnej Inicjatywy Rozwoju, Globalnej Inicjatywy Bezpieczeństwa oraz Globalnej Inicjatywy Cywilizacyjnej. Li Qiang odbył wizyty państwowe przy okazji uczestnictwa w wydarzeniu New Global Financing Compact.

26 czerwca: spotkanie Li Qiang - Ngozi Okonjo-Iweala. W trakcie spotkania szefa chińskiego rządu z dyrektorką Światowej Organizacji Handlu, Li Qiang podkreślił chińską determinację w celu wspierania multilateralizmu, wolnego handlu, przeciwstawiania się unilateralizmowi i protekcjonizmowi a także zwiększenia liberalizacji w handlu i inwestycjach oraz promowania globalnego ożywienia gospodarczego. Okonjo-Iweala odniosła się do kwestii „decouplingu” oraz „deriskingu”, twierdząc, iż każda forma „podziału” czy „oddzielenia” gospodarczego zaszkodzi globalnemu rozwojowi gospodarczemu, a unilateralizm i protekcjonizm są sprzeczne z trendem globalizacji. Spotkanie odbyło się na marginesie „letniego Davos” w Tiajninie.

27 czerwca: spotkanie Xi Jinping - Phạm Minh Chính. Spotkanie przewodniczącego ChRL oraz szefa wietnamskiego rządu odbyło się przy okazji organizacji Światowego Forum Ekonomicznego (WEC) w Tianjinie, znanego jako „letnie Davos”. Zgodnie z opublikowanym wspólnym komunikatem po spotkaniu, „obie strony zgodziły się stać na straży prawdziwego multilateralizmu (...) oraz wzmacniać koordynację i wzajemne wsparcie w ramach organizacji międzynarodowych takich jak ONZ”. Ponadto Wietnam „docenił propozycję Chin dotyczącą globalnych inicjatyw [rozwoju, bezpieczeństwa i cywilizacyjnej], a obie strony zobowiązują się do zbadania konkretnych środków w celu wdrożenia tych inicjatyw”. Premier Wietnamu poparł realizację polityki jednych Chin i uznał Tajwan jako niezbywalną część Chin, stanowczo sprzeciwiając się wszelkim

formom działań separatystycznych, związanych z dążeniem Tajwanu do niepodległości (sic). W trakcie spotkania ze swoim chińskim odpowiednikiem Li Qiangiem, szef wietnamskiego rządu ponownie zobowiązał się do „wzmocnienia koordynacji i współpracy” w ramach ONZ.

29 czerwca: spotkanie Wang Yi - Amina J. Mohammed. W trakcie spotkania chińskiego dyplomaty z zastępcą sekretarza generalnego ONZ, Wang zaznaczył, iż w odpowiedzi na deficyty pokoju, rozwoju, bezpieczeństwa i zarządzania, Xi Jinping zaproponował globalne inicjatywy (GDI, GSI, GCI), odzwierciedlające odpowiedzialność największego kraju rozwijającego się. Mohammed wyraziła wdzięczność kierownictwu ChRL za wsparcie działań ONZ oraz „doceniła” ważne inicjatywy, takie jak inicjatywa Pasa i Szlaku oraz Globalna Inicjatywa Rozwoju.

KOMENTARZ

1. Podczas czerwcowego briefingu Rady Bezpieczeństwa ONZ, chińska dyplomacja przedstawiła czteropunktowy plan działania w kontekście utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Ambasador Zhang Jun na wstępie swojego przemówienia zaznaczył, iż obecnie „świat znajduje się na rozdrożu historii, gdzie deficyt pokoju, rozwoju, bezpieczeństwa i zarządzania a także formy nietolerancji i ekstremizmów pogłębiają się, niszcząc wzajemne zaufanie między ludźmi i narodami”. Wskazanie na brak solidarności międzynarodowej wskazuje, że Chiny będą dążyły do skoordynowania działań na arenie międzynarodowej. Działania te, pod parasolem tzw. Globalnych inicjatyw, skierowane są w pierwszej kolejności do państw globalnego południa, gdzie rządy państw rozwijających się są bardziej skłonne do implementacji chińskich narracji w ramach własnej polityki międzynarodowej. W dalszej perspektywie ma ograniczać to rolę Stanów Zjednoczonych i Unii Europejskiej na obszarze Globalnego Południa. Wobec powyższego, ambasador Zhang Jun w pierwszej kolejności odniósł się do „szacunku dla różnorodności cywilizacyjnej”. Jak argumentuje, różnorodność jest „znakiem rozpoznawczym” świata i źródłem postępu ludzkości. Chiński dyplomata zaznaczył na wstępie, iż „nie ma czegoś takiego jak cywilizacja wyższa lub gorsza”. Powyższe twierdzenie można bezpośrednio łączyć z pozycją hegemonu obecnych stosunków międzynarodowych, tj. USA. Ponadto, w obliczu swoich niedoskonałości w zakresie *soft power*, ChRL wydaje się umniejszać niezwykle popularnej kulturze zachodu, odnosząc się do promowanego głównie przez USA „zachodniego stylu

życia". Paradoksalnie to właśnie działania ChRL, poprzez implementację do dyskursu międzynarodowego wspomnianych wyżej globalnych inicjatyw ChRL, nacelowane są na wzrost chińskiego oddziaływania (*soft power*), niemniej ciężar tychże akcentuje egalitarność a nie elitarność jednostki. Stosowane przez dyplomację ChRL zabiegi mogą stać się skuteczne, gdyż Pekin promuje równość i akceptuje podstawowe cechy różnorodnych społeczności na arenie międzynarodowej, co kontrastowane jest z „kolonialnymi podbojami i grabieżami napędzanymi przewagą cywilizacyjną i białą supremacją”. W istocie narracja chińskiej dyplomacji, która jest nacechowana antyzachodnio ma na celu skłonienie społeczeństw Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej z przeszłością kolonialną do wniosków, iż to właśnie „biała rasa” w ramach elitaryzmu doprowadziła do „spustoszenia” trzech kontynentów. Narracja ofensywnym charakterze świadczy również o stale rosnącej asertywności Chin na arenie międzynarodowej. Idzie to w parze z obecnie forowaną polityką ChRL nieingerencji i suwerenności, która według Zhang Juna, sprzeczna jest z ingerencją, interwencją, prowokacją i podżeganiem pod sztandarem „uniwersalnych wartości”, które tworzą nowe konflikty i nowe konfrontacje (sic). Chiński dyplomata - co naturalnie jest zgodne z wieloletnią linią chińskiej dyplomacji - wezwał do wzajemnego uznania i uczenia się między cywilizacjami. Wobec powyższego, Zhang Jun jako *un plan parfait* przedstawił jeden ze sztandarowych projektów przewodniczącego Xi Jinpinga, Globalną Inicjatywę Cywilizacyjną (GCI). Zgodnie z przekazem ambasadora ChRL przy ONZ, GCI odwołuje się do poszanowania różnorodności cywilizacyjnej, promowania wspólnych wartości ludzkości, doceniania dziedzictwa cywilizacyjnego i innowacji oraz wzmacniania międzynarodowej wymiany kulturalnej i współpracy. Chiny w tym zakresie zgłosiły gotowość do współpracy ze społecznością międzynarodową, aby „otworzyć nowy rozdział” w wymianie kulturalnej oraz konwergencji różnych kultur.

Zhang Jun w ramach drugiego punktu w przemówieniu wezwał do wzmocnienia zaufania między narodami. W tym kontekście uwypuklony został niewątpliwy sukces dyplomatyczny Chin w procesie unormowania stosunków pomiędzy Arabią Saudyjską i Iranem w wyniku „dialogu pekińskiego”. To według ambasadora ChRL miałyby stanowić punkt wyjścia do rozwiązania kwestii konfliktu izraelsko-palestyńskiego. Konflikty, w którym dyplomacja ChRL wykazuje ponadprzeciętną aktywność, w szczególności na forum ONZ. Przy tej okazji, Zhang Jun wezwał do zaniechania ingerencji w wewnętrzne sprawy innych państw, „przeciwko wszelkim próbom wzniecania napięć w celu służenia własnym interesom, przeciwko wyznaczaniu ideologicznych linii granicznych dla celów *polityki blokowej* i przeciwko hegemonicznemu zastraszeniu w stosunkach

międzynarodowych”. Liczne przytyki w stronę Stanów Zjednoczonych z pewnością nie stanowiły okoliczności łagodzącej dla procesu normalizacji stosunków Pekin-Waszyngton zainicjowanych przez wizytę Antonego Blinkena w Pekinie kilka dni później. Wracając do konfliktów międzynarodowych, strona chińska niezmiennie widzi dialog, konsultacje i negocjacje jako remedium, które może prowadzić do deeskalacji regionalnych *hotspotów*. Przyjęcie tak ogólnego i pojemnego stanowiska przez Chiny jest niezwykle „wygodne” z punktu widzenia prowadzenia polityki zagranicznej jako „odpowiedzialne mocarstwo”. Niewykluczone, iż coraz częściej będziemy świadkami prób mediacji pod przewodnictwem ChRL, co na stałe może wprowadzić pojęcie „dialogów pekińskich” do kanonu rozmów pokojowych.

Trzeci punkt przemówienia Zhang Juna dotyczył tzw. integracji społecznej. Integracja społeczna według dyplomaty z Chin kształtuje politykę zagraniczną państw. Jak stwierdził, „niektóre kraje są poważnie zaniepokojone zerwaną tkanką społeczną i polaryzacją polityczną [która] nie tylko hamuje stabilność i rozwój, ale stawia ich politykę zagraniczną na śliskiej drodze konserwatyzmu i populizmu z namacalnymi efektami mnożnikowymi”. Taka argumentacja miała na celu wykazanie efektywności systemu politycznego ChRL, co w szczególności miałyby zainteresować słabe demokracje państw rozwijających się tym modelem rozwojowym. Odnosząc się bezpośrednio do integracji społecznej, Zhang Jun wskazał aktualne przeszkody w jej uzyskaniu, tj. „wzrastająca nietolerancja religijna, dyskryminacja rasowa wobec narodów pochodzenia afrykańskiego i azjatyckiego (...) a także islamofobia, która osiągnęła rozmiary epidemii”. Z całą pewnością dyplomacja ChRL stąpa po cienkim lodzie, gdyż zarzuty dotyczące dyskryminacji rasowej czy religijnej (Tybet; Xinjiang) stanowią jedną z największych przewin artykułowanych w kierunku ChRL przez rozwinięte demokracje liberalne na forum ONZ. W podobnym tonie można debatować nad uwagami Zhang Juna dotyczącymi wolności słowa i dezinformacji.

Czwartym punktem przytoczonym przez ambasadora ChRL była kwestia „wspólnego rozwoju”. Zhang Jun odwołał się tu do Agendy 2030, niemniej wskazał, iż ożywienie gospodarcze krajów rozwijających się jest obarczone „rosnącymi trudnościami”. Argumentacją dla powyższej tezy dla dyplomaty z Chin był „niesprawiedliwy i nierozsądny międzynarodowy porządek gospodarczy” a także „bezkrytyczne blokady technologiczne i sankcje gospodarcze” nakładane przez niektóre kraje, które chcą utrzymać dominującą pozycję (sic). Zhang Jun wezwał do odrzucenia takich praktyk, powołując się na moralność.

Istotnie należy wskazać, iż przemówienie Zhang Juna zostało skierowane do państw globalnego południa i wystosowane jako zachęta i oferta do polityczno-gospodarczo, ale też ideologicznego zbliżenia z Pekinem. Należy również podkreślić, iż globalne inicjatywy inkorporowane w dyskurs międzynarodowy od 2020 roku są niczym innym jak wieloletnią praktyką międzynarodową ChRL przekutą w slogany na potrzeby internacjonalizacji myśli politycznej Xi Jinpinga. Dodatkowo slogany te - podobnie jak liczne formaty regionalne - mają na celu wyłonienie liderów współpracy z Chinami, poszukiwanie sojuszników na forach międzynarodowych oraz uwolnienie jakkolwiek nikłego potencjału *soft power* chińskiej dyplomacji. Wskazano na niski potencjał tegoż, gdyż inicjatywy Xi Jinpinga stanowią bardzo ogólnikowo ujęty zbiór zasad znajdujących się w Karcie Narodów Zjednoczonych, zinterpretowanych zgodnie z chińskim interesem narodowym. Jednak slogany te przy ich niskiej kontrowersyjności, suplementowane odpowiednimi zachętami polityczno-gospodarczymi, mogą stać się efektywne.

2. Niewątpliwie wizyta Sekretarza Stanu USA Antonego Blinkena w Pekinie i spotkania z Qin Gangiem, Wang Yi i Xi Jinpingiem przykuły uwagę polityków, mediów i badaczy stosunków międzynarodowych. Były to bowiem pierwsze oficjalne i formalne międzypaństwowe wizyty wysokiego szczebla pomiędzy przedstawicielami ChRL i USA od 2018 roku, kiedy ówczesny Sekretarz Stanu Mike Pompeo odwiedził Chiny. Nienajlepsze stosunki dyplomatyczne między stronami cechowały się narastającymi antagonizmami między Pekinem i Waszyngtonem. Emanacją złego stanu stosunków bilateralnych, zarówno politycznych jak i gospodarczych było wzmożone napięcie pomiędzy stronami spowodowane zlokalizowaniem „chińskiego balona szpiegowskiego” w przestrzeni powietrznej USA i fakt jego zestrzelenia. Doprowadziło to do odłożenia wizyty A. Blinkena w Chinach, która planowana była pierwotnie na luty tego roku. Mimo tego obie strony poszukiwały balansu dyplomatycznego i przybrały bardziej koncyliacyjny ton.

Od początku roku, stosunki chińsko-amerykańskie były bardzo napięte. W samym 2023 roku, wpływ na to miał szereg incydentów, z których na najważniejsze należy wskazać odwołanie wizyty przez Sekretarza Stanu USA Antonego Blinkena wizyty w Chinach zaplanowanej na luty 2023 roku, ze względu na wkroczenie i późniejsze zestrzelenie przez amerykańską armię „balonu szpiegowskiego”. Strona chińska argumentowała wówczas, iż ów balon służył tylko do zbierania danych meteorologicznych, a nie danych wywiadowczych. Administracja ChRL wskazała, iż USA dopuściły się niepotrzebnej eskalacji sytuacji, co w efekcie doprowadziło do załamania się

relacji dwustronnych o charakterze politycznym, istotnie rzutując również na gospodarczy wymiar relacji bilateralnych między Pekinem a Waszyngtonem. Dodatkowo, napiętej sytuacji w stosunkach dwustronnych nie łagodził fakt planowanego wysłania amerykańskich żołnierzy na Tajwan a także sprzedaż amerykańskiej broni o wartości 619 mln USD, która została zapowiedziana 1 marca 2023 roku. Szef chińskiej dyplomacji Qin Gang podkreślił wówczas, iż jeśli USA nie zmieni swojego postępowania, najprawdopodobniej może dojść do konfliktu i konfrontacji. Wydaje się, iż spotkanie Jake'a Sullivana, doradcy ds. bezpieczeństwa narodowego USA z Wangiem Yi, Dyrektorem Biura Centralnej Komisji Spraw Zagranicznych z końca marca 2023 roku stało się kluczowym dla dalszego stanu relacji chińsko-amerykańskich. O tym, że były to rozmowy dotyczące realnych problemów świadczy fakt, że komunikaty po spotkaniu, zarówno amerykańskie jak i chińskie nie różniły się zbyt wiele. Nie złagodziło to jednak napięć. Po spotkaniu Sullivan-Wang doszło jeszcze do kilku incydentów skutkujących eskalacją napięć, związanych m.in. z rozmową prezydent Tajwanu Tsai Ying-wen ze spikerem Izby Reprezentantów Kongresu USA Kevinem McCarthy'm a także aresztowaniem dwóch mężczyzn oskarżonych o „spiskowanie w celu działania jako agenci chińskiego rządu”.

Pomimo dodatkowych bodźców eskalacyjnych, najprawdopodobniej w kwietniu obie strony - na kanwie spotkania Wang-Sullivan - zdecydowały się na wykonywanie subtelnych gestów, zanoszących się na zbliżenie i przełamanie dyplomatycznego impasu. Do tychże możemy zaliczyć przede wszystkim wypowiedź Janet Yellen, Sekretarz Skarbu USA, która apelowała o „znalezienie sposobu, aby [Chiny i Stany Zjednoczone] mogły razem żyć i dzielić się globalnym dobrobytem”. Yellen podkreśliła również, iż USA będąc największą i najbardziej dynamiczną gospodarką świata, pozostają niewzruszone w przekonaniu o konieczności obrony swoich wartości i bezpieczeństwa narodowego i to właśnie w tym szczególnym kontekście podkreśliła amerykańskie „dążenie do konstruktywnych i uczciwych stosunków gospodarczych z Chinami”. Dodatkowo Ambasador USA w Pekinie Nicholas Burns podkreślił gotowość strony amerykańskiej do podjęcia rozmów, wyrażając nadzieję, iż strona chińska będzie skłonna „spotkać się w połowie drogi” w sprawach zasadniczych. Burns zaznaczył, iż w stosunkach dwustronnych należy znaleźć „lepsze kanały [dialogu] między dwoma rządami”. Nawiązywało to do wstrzymania kanałów dyplomatycznych przez stronę chińską po wizycie Nancy Pelosi na Tajwanie w sierpniu 2022 roku i de facto stanowiło wezwanie do ponownego otwarcia tychże przez stronę chińską. Jeszcze na początku maja 2023 roku, Richard Burns w odpowiedzi na pytania dotyczące nowego terminu wizyty Antonego Blinkena, stwierdził, iż podróż ta zostanie

przełożona „gdy warunki dla niej będą odpowiednie”. I te najwyraźniej nadeszły z początkiem czerwca, gdyż szóstego czerwca Bloomberg jako pierwszy, powołując się na źródła w Białym Domu, poinformował o planowanej na „nadchodzące tygodnie” wizycie Blinkena w Pekinie. W istocie, w rozmowie telefonicznej Qin Gang - Anthony Blinken z 14 czerwca, szef chińskiej dyplomacji wyraził nadzieję, iż USA będą mogły spotkać się z Chinami „w połowie drogi”, skutecznie zarządzając różnicami. Qin Gang tym samym literalnie powtórzył wcześniej wspomniane słowa ambasadora Nicholasa Burnsa, dając zielone światło dla spotkania w cztery oczy.

Jak wiemy Anthony Blinken spotkał się w Pekinie z Qin Gangiem, Wang Yi oraz Xi Jinpingem. Wyłączając analizę samych spotkań, należy określić to jako jakościowy skok w relacjach chińsko-amerykańskich. Takie wizyty najwyższego szczebla pomiędzy państwami nie były praktykowane od 2018 roku. Przechodząc do pierwszego (i najdłuższego, trwającego 5,5 godziny) ze spotkań z szefem chińskiej dyplomacji, naturalnie najwięcej uwagi należy poświęcić postanowieniom obu stron oraz komunikatom strony chińskiej i amerykańskiej, gdyż te - w zależności od potrzeb politycznych - różnią się. Strona chińska podkreśliła, iż rozmowy były szczere, dogłębne i konstruktywne co poniekąd pokrywa się z amerykańską percepcją rozmów, jako szczere, merytoryczne i konstruktywne. Należy jednak wskazać, iż identycznie skonkludowano spotkanie Jake’a Sullivana z Wangiem Yi z maja 2023 roku. Implikuje to zatem fakt, iż obie strony nie postrzegały spotkania Qin Ganga z Antonym Blinkenem jako przełomowe. Qin Gang zaznaczył, iż obecnie stosunki chińsko-amerykańskie są w najgorszym punkcie od momentu ustanowienia stosunków dyplomatycznych w 1979 r. Podkreślił zarazem, iż taki status stosunków bilateralnych nie jest zgodny z podstawowymi interesami obu narodów a także oczekiwaniami wspólnoty międzynarodowej. Według chińskiej dyplomacji, polityka ma opierać się na zasadach wzajemnego szacunku, pokojowego współistnienia i współpracy win-win, zaproponowanej przez prezydenta Xi Jinpinga. Na kanwie wydarzeń z 2023 roku, szef chińskiej dyplomacji wyraził również nadzieję, iż strona amerykańska spotka się z Chinami „w połowie drogi”, a nieoczekiwane incydenty będą rozwiązywane „spokojnie, profesjonalnie i racjonalnie”. Najważniejszą kwestią z punktu widzenia prowadzenia polityki wewnętrznej, ale i zagranicznej, określono kwestię Tajwanu. Qin zwrócił uwagę, iż kwestia Tajwanu stanowi rdzeń dla podstawowych interesów Chin, co zarazem stanowi największe ryzyko dla prowadzenia sprawnej polityki dwustronnej. Jako fundament dla dalszych działań w stosunkach bilateralnych, strona chińska określiła wdrożenie konsensusu Xi-Biden z Bali z 2022 roku. Zaproponowano również konsultacje grup roboczych w celu „rozwiązania

konkretnych problemów w relacjach dwustronnych". Chiny wezwały również do wzmocnienia ekspansji wymiany kulturalnej i edukacyjnej skutkującą wzajemnym przyjmowaniem większej ilości studentów, naukowców oraz środowiska biznesowego. Z drugiej strony, amerykański komunikat skupił się głównie na podkreśleniu wagi dyplomacji i otwarcia kanałów komunikacji w celu zmniejszenia „błędneho postrzegania i błędnych kalkulacji”. Na wstępie, sekretarz stanu USA zaznaczył, iż „zawsze będzie bronić interesów i wartości narodu amerykańskiego, będzie współpracować ze swoimi sojusznikami i partnerami, aby rozwijać amerykańską wizję świata opartą na wolności, otwartości a USA będzie zawsze stać na straży międzynarodowego porządku opartego na zasadach międzynarodowych. Poruszono również wątki, które „budzą niepokój USA”, niemniej nie wskazano żadnych konkretnych obszarów. Oprócz kwestii Tajwanu może tu chodzić o ostatnie informacje przekazane przez „Wall Street Journal” na temat współpracy wywiadowczej z Kubą. Według wstępnych informacji, Kuba zgodziła się na budowę chińskiego „objektu szpiegowskiego”, który miał zostać wykorzystany do podsłuchu komunikacji elektronicznej w południowo-wschodnich Stanach Zjednoczonych. Chińskie MSZ początkowo unikało bezpośredniej odpowiedzi na pytanie o doniesieniach medialnych, które dotyczyły planowanego otwarcia bazy szpiegowskiej na Kubie. Wystosowano jedynie komunikat, iż Pekin „nie jest świadomy” zaistniałej sytuacji, jednocześnie oskarżył USA o szpiegostwo i „rozpowszechnianie plotek”. Wzmoczoną wieloletnią współpracę ChRL i Kuby w ONZ, a koordynowaną w ramach Grupy 77 (G77) należy pojmować jako próbę redefinicji układu globalnego przez ONZ. Synergia współpracy ChRL z państwami rozwijającymi się (członkami G77) na forum ONZ jest faktem, a Kuba jawi się jako forpoczta tego procesu. Wracając do głównego wątku, należy wskazać na różne rozłożenia akcentów w oficjalnych komunikatach obu stron. W centrum zainteresowania ChRL leży kwestia Tajwanu i jej możliwie jak najbardziej pokojowe „rozwiązanie”, natomiast nacisk Stanów Zjednoczonych położony został na ich hegemoniczną rolę w obronie status quo w stosunkach międzynarodowych. To zaś wiąże się z forowaniem zasadom samostanowienia narodów, co nie współgra z chińską polityką reunifikacji z Tajwanem.

Oprócz wiodącego spotkania Antonego Blinkena ze swoim chińskim odpowiednikiem, sekretarz stanu USA spotkał się również z Radcą Stanu, szefem Biura Centralnej Komisji Spraw Zagranicznych i członkiem Biura Politycznego Komitetu Centralnego KPCh Wangiem Yi oraz przewodniczącym Xi Jinpingiem. W trakcie spotkania z Blinkenem, Wang Yi stanowczo zaznaczył, iż ChRL i USA znajdują się obecnie w kluczowym momencie w relacjach, w którym należy dokonać wyboru między dialogiem a konfrontacją i współpracą a konfliktem.

Chiński dyplomata mówił również o odpowiedzialności wobec własnych obywateli, historii i świata, wobec powyższego należy „odwrócić spiralę” pogarszających się stosunków dwustronnych i współpracować, aby znaleźć właściwy sposób współistnienia Chin i USA w „Nowej Erze”. Jako główną przyczynę erozji stosunków dwustronnych Wang Yi określił „błędne rozumienie [Chin] przez stronę amerykańską, co doprowadziło do błędnej polityki USA względem ChRL”. W obliczu bardzo „hegemonicznej” konstatacji rozmowy Qin-Blinken, Wang wezwał do „porzucenia szablonu hegemonicznego mocarstwa”, aby zaprzestać błędnej oceny [Chin], na podstawie optyki przyjętej przez mocarstwa zachodnie. Wang Yi kontynuując zaznaczył, iż „porzucenie szablonu” stanowić będzie klucz do tego, czy polityka USA wobec Chin może powrócić do obiektywizmu i racjonalności. Ponadto Wang Yi „poprosił” stronę amerykańską o zaprzestanie nagłaśniania „teorii zagrożenia” płynącego ze strony Chin i aby zniosła „nielegalne jednostronne sankcje” oraz zaprzestała tłumienia rozwoju technologicznego innych państw a także powstrzymała się od „wtrącania się w sprawy wewnętrzne”. Wiele z powyższych zarzutów zostało wcześniej wielokrotnie sformułowanych przy okazji briefingów Rady Bezpieczeństwa ONZ. W związku z wyróżnieniem przez Wang Yi całej szczegółowej listy „przewin” Waszyngtonu, czołowy chiński dyplomata rozwinął szerzej wyłącznie jeden wątek. Kwestia Tajwanu, według Wang Yi, to ochrona jedności narodowej i stanowi ona rdzeń podstawowych interesów związanych z losem wszystkich Chińczyków i jest niezachwianą historyczną misją KPCh. Wang dodał, iż w tej kwestii Chiny nie znajdują miejsca na kompromisy i ustępstwa. Zażądał tym samym „bardziej praktycznego” przestrzegania zasady jednych Chin oraz otwartego przeciwstawienia się dla niepodległości Tajwanu. Lakoniczny komunikat strony amerykańskiej odniósł się głównie do „odpowiedzialnego zarządzania konkurencją między USA a ChRL za pośrednictwem otwartych kanałów komunikacji, aby mieć pewność, iż konkurencja nie zamieni się w konflikt”. Ponadto zaznaczono, iż w trakcie spotkania Blinken-Wang, sekretarz stanu USA podkreślił znaczenie obrony interesów i wartości narodu amerykańskiego. W kontekście spotkania Blinken-Xi, należy wskazać, iż zostało ono ogłoszone niedługo przed jego rozpoczęciem. Cytowany wcześniej Bloomberg również powoływał się na informacje o „możliwym” spotkaniu amerykańskiego dyplomaty z sekretarzem generalnym KPCh. Niewykluczone, iż sama możliwość spotkania Blinken-Xi, była uzależniona od wyników rozmów sekretarza stanu USA z Qin Gangiem i Wang Yi. W trakcie 35-minutowego spotkania, Xi Jinping wyraził nadzieję, iż Blinken wniesie „bardziej pozytywny wkład” w stabilizację stosunków bilateralnych. Blinken po spotkaniu stwierdził, iż odbył z Przewodniczącym szczerą, merytoryczną i konstruktywną rozmowę,

omawiając szereg ważnych kwestii, w szczególności potrzebę odpowiedzialnego zarządzania relacjami bilateralnymi. Kolejne powtórzenie zbitki słownej o „szczerzej, merytorycznej i konstruktywnej rozmowie” po raz kolejny dowodzi o nikłym progresie w kwestiach zasadniczych.

O ile fakt przywrócenia dialogu najwyższego szczebla w stosunkach chińsko-amerykańskich należy odczytywać pozytywnie, to same wyniki rozmów a także „utarg polityczny” obu stron może wydawać się niewystarczający. Choć fakt chińskiego zapewnienia strony amerykańskiej o braku intencji wspierania Rosji „śmiercionośną bronią” w konflikcie z Ukrainą należy zaliczyć do sukcesów amerykańskiej dyplomacji, należy wskazać, iż takie wsparcie odbywa się w innej płaszczyźnie. Obecnie największym problemem jest przekazywanie przez ChRL sprzętu podwójnego zastosowania, m.in. dronów. Przechodząc bezpośrednio do interesów chińskich i amerykańskich, głównym celem Waszyngtonu było przywrócenie aktywnego kanału rozmów między dowództwem wojskowym czy też ponowne otwarcie wymiany wojskowej, głównie na użytek zarządzania kryzysowego. Deeskalacja kwestii Tajwańskiej, czy zachowanie status quo to jeden z kluczowych elementów amerykańskiej polityki względem Chin. Jednak kontrastowało to z misją chińskich bombowców H-6K, które okrążyły Tajwan podczas nocnej misji z 19 czerwca. Koincydencja patrolu chińskich bombowców wokół Tajwanu podczas wizyty Antonego Blinkena w Chinach to celowe działanie mające wywierać presję na Waszyngton. Innym elementem wywierania presji na USA jest zacieśnienie współpracy z Kubą w obszarze działań wywiadowczych. Tu strona chińska wykorzystuje to do prowadzenia negocjacji w zakresie amerykańskich zobowiązań wobec Tajwanu. Strona amerykańska nie pozostała jednak dłużna. Prezydent Joe Biden podczas przyjęcia dla darczyńców Partii Demokratycznej, w obecności przedstawicieli mediów nazwał Xi Jinpinga dyktatorem, przy okazji relacjonowania wydarzeń związanych z „balonem szpiegowskim” i domniemanej niewiedzy Xi Jinpinga o jego istnieniu. I choć „epitet” został użyty w szerokim kontekście, to należy wniesć, iż nerwowe ruchy i gesty obu ze stron w trakcie i zaraz po zakończeniu niezwykle ważnej wizyty amerykańskiego dyplomaty na terenie Chin, świadczą o rozczarującym wyniku dla obu stron i kontynuacji walki o supremację w stosunkach bilateralnych. O resecie i przełomie w relacjach chińsko-amerykańskich bezpośrednio po wizycie Antonego Blinkena nie może być mowy. Niewykluczone, iż kwestia potencjalnej eskalacji jądrowej przez Rosję będzie kluczowym elementem zbliżającym Chiny i USA, w szczególności na forum ONZ. Pytaniem otwartym pozostaje reakcja ChRL w obliczu potencjalnego głosowania czy otwartej debaty na temat eskalacji jądrowej przez Rosję na forum ONZ. Wiele wskazuje na to, iż Kreml mógłby spotkać się ze zdecydowaną reakcją Pekinu na

forum międzynarodowym, co poniekąd zwiastowało osobiste ostrzeżenie przewodniczącego Xi Jinpinga wystosowane w stronę Władimira Putina. Wizyta Blinkena może być zatem postrzegana jako bolesny, ale też niezwykle ważny pierwszy krok do osiągnięcia konsensusu w sprawach zasadniczych, które w dłuższej perspektywie mogłyby wnieść pozytywny wkład w deeskalację napiętych relacji dwustronnych.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

